

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2018. gada 18. maijā

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs
Gunārs Kusiņš, tiesneši Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk – Pieteikuma
iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 65/2018),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Izglītības likuma 41. panta 1.¹ un 1.² daļu un 9. panta 1.¹ daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 91. un 112. pantam, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 26. un 27. pantam, Starptautiskās konvencijas par jebkādas rasu diskriminācijas izskaušanu 5. pantam, Bērnu tiesību konvencijas 2. un 30. pantam un Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 12. panta pirmajai daļai, otrajai daļai, 13. panta pirmajai daļai un 14. panta otrajai daļai.

Izglītības likuma 41. panta 1.¹ un 1.² daļa un 9. panta 1.¹ daļa vēl nav stājušies spēkā, tāpēc Pieteikuma iesniedzēja prasījums saprātīgi interpretējams kā lūgums atzīt 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmo daļu un 3. panta otro daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

2. 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmā daļa paredz papildināt Izglītības likuma 9. pantu ar 1.¹ daļu šādā redakcijā:

“(1¹) Privātajās izglītības iestādēs vispārējo izglītību un profesionālo izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē iegūst valsts valodā.”.

Šā likuma 3. panta otrā daļa savukārt paredz papildināt Izglītības likuma 41. pantu ar 1.¹ un 1.² daļu šādā redakcijā:

“(1¹) Mazākumtautību izglītības programmās no 1. klases līdz 6. klasei mācību satura apguve valsts valodā tiek nodrošināta ne mazāk kā 50 procentu apjomā no kopējās mācību stundu slodzes mācību gadā, ieskaitot svešvalodas.

(1²) Mazākumtautību izglītības programmās no 7. klases līdz 9. klasei mācību satura apguve valsts valodā tiek nodrošināta ne mazāk kā 80 procentu apjomā no kopējās mācību stundu slodzes mācību gadā, ieskaitot svešvalodas.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 6. punktu Satversmes tiesa izskata lietas citstarp par likuma atbilstību Satversmei un tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona Satversmē noteikto pamattiesību aizskārums gadījumā var iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa nosaka: „Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviens persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai.” Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts prasa šādu uzskatu juridiski pamatot. Minētā tiesību norma ir skatāma kopsakarā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu, atbilstoši kuram pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka jēdziens „aizskar” ietverts likumā ar mērķi norobežot konstitucionālo sūdzību no sūdzības vispārības labā. Tas prasa, lai pastāvētu pamatota iespējamība, ka apstrīdētā norma aizskar pieteikuma iesniedzēju, radot tam nelabvēlīgas sekas (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 22. februāra sprieduma lietā Nr. 2001-06-03 secinājumu daļas 2.4. punktu*). Tādējādi par konstitucionālās sūdzības priekšmetu var būt vienīgi konkrēts un tiešs personas pamattiesību aizskārums (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 11. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2002-07-01 3. punktu*). Atbilstoši Satversmes tiesas likuma regulējumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā 2016-02-01 5. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1. protokola 2. pants garantē vecāku tiesības uz viņu uzskatu ievērošanu bērnu izglītībā. Tāpēc apstrīdētās normas radot Pieteikuma iesniedzēja, kura aizgādībā atrodies nepilngadīgs bērns, pamattiesību aizskārums. Pieteikuma iesniedzējam esot tiesības nodrošināt savam bērnam tiesību uz izglītību realizēšanu un iespēju mācīties un attīstīties dzimtajā valodā.

Taču Pieteikuma iesniedzējs nav lūdzis atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1. protokola 2. pantam.

Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1. protokola 2. panta izrietētu bērna vecākam kādas noteiktas prasījuma tiesības saistībā ar bērna izglītību dzimtajā valodā. Minētais pants paredz, ka nevienam cilvēkam nedrīkst liegt tiesības uz izglītību un ka, veicot jebkuras funkcijas, kuras valsts uzņemas attiecībā uz izglītību un mācībām, tā ievēro vecāku tiesības nodrošināt tādu izglītību un mācības, kas ir saskaņā ar viņu reliģisko pārliecību un filozofiskajiem uzskatiem.

Pieteikuma iesniedzējs arī ietvēris pieteikumā pretrunīgu pamatojumu par personu, kurai apstrīdētās normas radot aizskārumu. Pieteikuma iesniedzējs argumentē par savām aizskartajām vecāka tiesībām nodrošināt bērnam izglītību pēc savas izvēles, bet vienlaikus argumentē arī par to, ka pieteikumu iesniedz bērna interesēs, un apstrīdētās normas ierobežojot bērna iespēju mācīties un attīstīties dzimtajā valodā. Tādējādi no pieteikumā norādītās informācijas nav skaidri secināms, kurš ir pieteikuma iesniedzējs un kā apstrīdētās normas aizskar tieši Pieteikuma iesniedzēja pamattiesības. Pie šādiem apstākļiem Satversmes tiesa nav tiesīga pati pēc savas iniciatīvas izvēlēties subjektu, kuram apstrīdētās normas rada iespējamo aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā, 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7. Papildus Satversmes tiesas kolēģija vērš Pieteikuma iesniedzēja uzmanību, ka personai ir tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību arī nākotnē sagaidāma pamattiesību aizskāruma gadījumā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 22. februāra sprieduma lietā Nr. 2001-06-03 secinājumu daļas 2.4. punktu*). Nākotnē sagaidāms pamattiesību aizskāruma nozīmē, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas piemērošana varētu radīt nelabvēlīgas sekas konstitucionālās sūdzības iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12.1. punktu*).

Līdz ar to personai, vēršoties Satversmes tiesā ar konstitucionālo sūdzību par nākotnē sagaidāmu pamattiesību aizskārumu, ir jāpamato, ka pastāv ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas piemērošana tai radīs nelabvēlīgas sekas.

8. Satversmes tiesas kolēģija arī vērš Pieteikuma iesniedzēja uzmanību, ka juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

8.1. Pamatojot pamattiesību ierobežojuma neatbilstību samērīguma principam, pieteikumā jānorāda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 12. punktu*).

Pamatojot pamattiesību ierobežojuma neatbilstību tiesiskās paļāvības principam, pieteikumā jānorāda: 1) vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu (vai personas paļaušanās ir likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties); 2) vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 15. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2009-88-01 15. punktu*).

8.2. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējs Satversmes 91. pantā ietvēris divus savstarpēji cieši saistītus principus: vienlīdzības principu – pirmajā teikumā un diskriminācijas aizlieguma principu – otrajā teikumā (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.3. punktu*). Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertais diskriminācijas aizliegums ir vienlīdzības principā ietverts palīgelements, kas noteiktās situācijās šo principu precīzē un palīdz to piemērot (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 15. punktu*). Diskriminācijas gadījumā atšķirīga attieksme ir balstīta uz noteiktiem aizliegtiem kritērijiem. Šādi kritēriji ir, piemēram, dzimums, rase, nacionālā piederība,

religiskā pārliecība, piederība pie noteiktas sociālās grupas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-25-01 7.1. punktu*).

Pamatojot pamattiesību ierobežojuma neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, pieteikumā jānorāda: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi; 3) vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-69-01 10. punktu*).

Savukārt, pamatojot pamattiesību ierobežojuma neatbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam, pieteikumā papildus jāpamato, ka atšķirīgā attieksme ir balstīta uz noteiktiem aizliegtajiem kritērijiem.

8.3. Pamatojot pamattiesību ierobežojuma neatbilstību Satversmes 112. pantam, pieteikumā jānorāda, vai: 1) ierobežojums ir noteikts ar likumu; 2) tam ir leģitīms mērķis; 3) tas ir samērīgs (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-18-01 21. punktu*).

8.4. Turklāt, ja pieteikumā ir ietverts prasījums izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi, pieteikuma iesniedzējam jāpamato arī tas, kādēļ apstrīdētās normas atbilstība starptautisko tiesību normai būtu vērtējama atsevišķi no Satversmes normas. Proti, jāpamato, ka starptautisko tiesību norma paredz plašāku, no Satversmes atšķirīgu, tiesību aizsardzību (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 4. janvāra lēmuma par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 263/2016 14. punktu*).

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 65/2018).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

G. Kusiņš

